

Natur og vandmiljø

Case: Fransk inspiration til mere biodiversitet i udtagningsprojekter

SEGES Innovation tog i maj til Toulouse i Frankrig for at få inspiration til, hvordan man kan indarbejde hensyn til biodiversitet i lavbundsprojekter.

Case

Antal sidebesøg: 66

Den lille trup fra SEGES Innovation bestod af Line Kolding Thostrup, der til daglig arbejder med udtag af lavbundsarealer, Ditte Olsen der arbejder med drænvirkemidler og klimatilpasning og Rikke Rørby Graversen der arbejder med natur og biodiversitet. Vi fulgtes med projektpartnerne i EU LIFE-projektet Bioscape og studieturen var arrangeret af Region Midt med deltagelse fra Lemvig Kommune, Hedensted Kommune, Horsens Kommune og Danmarks Naturfredningsforening. Et af formålene med Bioscape-projektet er at afprøve metoder til at udtage landbrugsarealer og omdanne til natur bl.a. på kulstofrige lavbundsgrunde.

De franske værter var en del af flere forskellige EU LIFE-projekter [LIFE Biodiv'Paysanne](#), [LIFE Terra Musiva](#), [LIFE Gascon's Hills](#). Fælles for projekterne var, at de havde biodiversitetsbevarelse som hovedformål, men flere af projekterne arbejdede med flere formål som f.eks. klimatilpasning og kvælstoffjernelse.

 oversvømmede enge på tidligere landbrugsjord

Vi besøgte et projektområde, hvor formålet var at etablere en eng med periodevis oversvømmelse på et tidligere landbrugsareal. Engen skulle bl.a. fungere som et erstatningsareal for en eng, der var blevet inddraget til et vejprojekt. Samtidig havde projektet til formål at fjerne kvælstof og tilbageholde vand ved oversvømmelser. I projektet var der fokus på at etablere levesteder for padder og sommerfugle – særligt den sjældne sommerfugl store ildfugl, som er uddød i Danmark.

Etablering af areal

For at holde vandet inde i området var topografien blevet ændret en del. En dyb grøft gennem arealet blev gjort fladere og bredere, hvorved vandet kunne trænge ind i området via en sluse fra åen, men vandet havde svært ved at komme væk igen. Arealet oversvømmes mindst en gang om året.

For at genskabe mere naturlige næringsforhold blev der gennemført to dyrkningssæsoner, hvor afgrøden blev høstet uden brug af tilført gødning.

I projektet var der gjort en stor indsats for at genetablere en naturlig vegetation på de tidligere landbrugsarealer. Det øverste jordlag blev jordbehandlet i de øverste 10 cm for at etablere et såbed. Herefter blev frømateriale fra lokale naturarealer tilført arealet. De afprøvede forskellige metoder, f.eks. høstning af grønt hø, som blev spredt på arealet med en høvender. De afprøvede også en specialmaskine, som kunne børste donorarealerne i høj højde og derved indsamle frø, der blev spredt på arealet, hvilket var væsentligt dyrere end første metode.

Første år troede de projektet var mislykkedes, da kun få af de ønskede planter kunne findes i den fremspirende vegetation. Men her efter to år er der meget tilfredse, og flere arter som f.eks. knopurt har etableret fine bestande på arealet og antallet af padder er fordoblet.

Forvaltning af arealet

Arealet forvaltes af en lokal landmand efter de ønsker, der er til udviklingen af arealet. De har afprøvet forskellige plejemetoder som børstning for frø til frøspredning, slåning uden fjernelse af materiale og høslæt, hvor materialet fjernes. Der er krav om, at arealet først må slås sent af hensyn til sommerfugle, og staten betaler kompensation til landmanden, der forvalter arealet, da høslættet har en lavere foderværdi, end hvis det var taget til normalt tidspunkt.

Høslættet har også til formål at fjerne næringsstoffer fra arealet, ligesom det er med til at bekæmpe ask, som spirer villigt på arealet. Landmanden der driver arealet har fået adgang til maskiner til at passe arealet igennem en form for maskinfællesskab, som er meget udbredt i Frankrig.

Billede 1. De udsendte medarbejdere fra SEGES Innovation ved en noget tør tidvis oversvømmet eng som få år før var etableret på tidligere afvandede landbrugsarealer.

Billede 2. Allerede efter få år har alm. knopurt fået godt fat på arealet. Arten er en vigtig nektarplante for bl.a. sommerfugle. Vi så dog ikke sommerfuglen stor ildfugl, som projektet har til formål at beskytte og som har skræppe som larveplante. Foto: SEGES Innovation.

Genetablering af naturlig hydrologi på eng

I et andet projektområde var der taget udgangspunkt i en eksisterende skoveng med mange værdifulde plantearter – f.eks. orkideen stor gøgeurt, der kun har få voksesteder i Danmark. I projektet var et vandløb blevet genslynget og grøfter og dræn lukket for at optimere hydrologien af hensyn til naturværdierne og af hensyn til klimatilpasning ved at tilbageholde vandet i toppen af vandløbssystemerne og derved mindske nedstrøms oversvømmelser.

Projektet havde også til formål at samle små opgivne landbrugslodder med høj naturværdi og sørge for, at de blev forvaltet i samarbejde med lokale landmænd og frivillige.

Skovengen blev plejet med høslæt i rotation, hvor 1/3 af engen blev slået hvert år, så det tog 3 år inden hele engen var slået.

I samme område var der udlagt arealer til urørt skov, og projektet arbejder på at få kontrol over nogle tidligere landbrugsarealer, hvor der ville være god mulighed for, at en lokal landmand kunne afgræsse arealerne.

Billede 3. Artsrig skoveng, hvor hydrologien var genoprettet og plejet med høslæt af frivillige.
Foto: SEGES Innivation.

Billede 4. Stor gøgeurt er en orkide man også i Frankrig gerne vil bevare – i Danmark har den få voksesteder. Foto: SEGES Innovation.

Franske udfordringer og virkemidler

I mange af projekterne blev det nævnt, at det er en udfordring, mange ekstensive landbrugsarealer, som tidligere blev benyttet til græsning og høslæt, bliver opgivet og overladt til tilgroning med træer og buske. Det er en trussel for mange af de arter, der er tilknyttet lysåben natur og som derfor er i tilbagegang. En af årsagerne til at mange landbrugsarealer bliver forladt er, at der ofte ikke er økonomi i at drifte arealerne med de traditionelle landbrugsmetoder som ekstensiv græsning og høslæt. Flere af projekterne havde derfor til formål at motivere og hjælpe landmændene med at genindføre græsning og høslæt på arealerne.

En proces der forstærker udviklingen, er at franske arveregler fungerer sådan, at hvert barn skal arve

lige meget, og derfor bliver jordlodderne mindre og mindre for hver generation. Det betyder, at lodderne opgives når de bliver for små til at kunne dyrkes rentabelt, og det forstærker dermed problemet med opgivne landbrugsarealer.

Flere private og halvoffentlige organisationer arbejder med opkøb og salg/forpagtning af landbrugsjord, for at sikre at jorden dyrkes i fremtiden. Organisationerne har forskellige formål og skal både sikre lokal udvikling, hensyn til unge landmænd samt hensyn til natur og miljø. Flere af organisationerne har blandt andet fokus på involvering af lokalsamfundet, hvor opkøb og forvaltning af jorden sker i samarbejde med borgerne via indsamling til fonde. Samtidig involveres lokalsamfundet også efterfølgende i form af arrangering af begivenheder relateret til landbruget, såsom gårdbesøg, workshops og fælles arbejdsdage. Det lokale samarbejde mellem borgere og landbrugere sikrer en stærk forankring af landbruget i lokalsamfundet.

I modsætning til i Danmark var det udelukkende private NGO'er, der drev de besøgte projekter. Stort set alle større LIFE-projekter samt vådområder og lavbundsprojekter er i Danmark drevet af myndigheder som kommune, stat eller regioner. Det betyder, at NGO'erne i Frankrig har en anden rolle over for landmændene og jordejerne, end man ser i Danmark, mens myndighederne i Frankrig ikke har en særlig stor rolle i projekterne.

Kan vi lære noget i danske projekter

I de projekter vi så, blev der i langt højere grad, end vi ser i Danmark, arbejdet med flere formål. Det viser, at miljø- og naturtiltag samt klimasikring af lokalsamfundet sagtens kan indgå i samme projekt. I projekterne var der meget fokus på naturgenopretning og efterfølgende naturforvaltning – tiltag som ikke er højt prioriteret i de danske ordninger til udtagning af lavbundssteder. Vi har i Danmark også en del LIFE-projekter, hvor der bliver arbejdet målrettet med tiltag, der skal styrke natur og biodiversitet, men de dækker et meget lille samlet areal, og potentialet er meget større, hvis det i højere grad også var en mulighed i lavbundsprojekter.

I de franske projekter havde de private NGO'er en stor opgave med at engagere landmænd og frivillige i projekterne for sikre den rigtige forvaltning af naturområderne. En opgave der i danske lavbundsprojekter ikke er finansieret til og som varetages meget forskelligt af kommunerne, men som måske med fordel kunne varetages af andre aktører, hvor opgaven ikke skal konkurrere med de mange andre opgaver, som kommunerne står med. Det kræver dog, at opgaven prioriteres, og at der afsættes midler hertil.

Lavbundsprojekter

Natur og biodiversitet

Vådområder

Natur og vandmiljø

Tema: Klima-Lavbundsprojekter

Overvejer du at indgå i et Klima-Lavbundsprojekt, er der en række overvejelser, du skal gøre dig. SEGES har samlet vigtig viden, som giver dig overblik over ordningen og klæder dig på til at tage gode beslutninger for din bedrift.

Publiceret: 17. november 2023

Opdateret: 17. november 2023

Vil du vide mere?

Rikke Rørby Graversen

Specialkonsulent, Natur

SEGES Innovation P/S

rrgn@seges.dk

+45 2362 8238

Line Kolding Thostrup

Miljøkonsulent

SEGES Innovation P/S

likt@seges.dk

+45 3027 2830

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S   Tlf.   8740 5000
Agro Food Park 15   Fax.   8740 5010
8200 Aarhus N   Email   info@seges.dk